

Maja Novak

Duhovi so Schroedingerjeve mačke

Bil je spet eden od tistih večerov, ko je hotelo vreči svet s tečajev, in spet enkrat je kdove kdo in kdove zakaj nespametno poskrbel za to, da ga ni. Stal sem v orožarni poleg gotske line, globoko vsekane v kamniti zid, in skozi svinčevo steklo "na bučne" (tisto, ki je videti, kot da bi bilo sestavljeno iz dnov steklenic) skušal izračunati, kaj se dogaja tam zunaj pred vrati mojega gradu. Prek hudourniških slapov, ki so grmeli z zatrepop in tu in tam pritresli mimo še kakšno skrlo, sem žalostno opazoval artritične hraste svojih prednikov, med katerimi se je valjal vihar, in sproti sešteval na prste: odvoz enega podrtega drevesa petindvajset funtov plus prometni davek, odvoz dveh podrtih dreves petdeset funtov plus prometni davek, odvoz treh podrtih dreves petinsedemdeset funtov plus prometni davek ... Pri dvestopetindvajsetem funtu sem se vdal v usodo, preklel konzervativno vlado v Londonu s prometnim davkom vred in se mrzlovoljno oddrsal zadaj zmrzovat, spredaj pražit pred kamin v knjižnici. Spotoma sem predniku, tistemu z visokim španskim ovratnikom in umetelno naslikanimi oljnatimi očmi, ki te zamerljivo zasledujejo, kamorkoli stopiš, pokazal jezik in mu počital: "Lahko tebi, Fergus McFergus; ti si imel ženo, služinčad in zakupnike, ki so delali zate zastonj."

Delal sem torej družbo svojemu viskiju in sede v naslanjaču sam s sabo igral pikado, ko sta naravnost skozi tarčo vstopila Cromwellov kirasir in blazna baronica brez glave. Pa sem jima že milijonkrat rekel, naj ne počneta tega. Kirasirju ni bilo sicer nič, puščica je odplavala skozi njegovo železno rokavico kot skozi maslo, pač pa je zgrešila tarčo za dober čevelj in se kot ponavadi zadrta v usnjen hrbet Miltonovega Izgubljenega raja. Uboga žrtev političnega terorja restavracijskega režima, vse bolj postaja podoben rdeče in črno pobarvanemu ježu ... In Lenore je pihala in praskala, to je pomenilo, da ni slučajno brez glave. Čeprav Uradni vodnik Britanskega kraljevega združenja po gradovih južne Škotske in Northumberlanda črno na belem obljublja, da jo vedno nosi v naročju, jo je očitno spet nekje založila. Najbrž spet v kuhinji, ki sem jo pred kratkim prenovil od vrha do tal. Pojma nimate, kje vse lahko ženska pozabi glavo, če ustrežeš njenim muham in ji kuhinjo natrpaš z mikrovalovnimi pečicami ter električnimi noži za kruh. (In s plinskimi sekačami, mašincami za likanje

rezancev na jedrski pogon, litoželeznimi ponvami za kuhanje brez vode, brez masti in v večini primerov tudi brez hrane – pojma nimate.)

Ne. Sostanovalstvo z dvema duhovoma ni mačji kašelj. In ko bi vsaj vedel, kaj natanko duhovi sploh so!

Avtoritete o tem vprašanju modro molčijo ali pa govorijo neumnosti.

Avtor nesmrtné štoparske trilogije po vesolju v štirih delih in specialist za odgovore o življenju, vesolju in sploh vsem, Douglas Adams namreč, v enem svojih – sumim, da malce manj nesmrtnih – del trdi, da gre za pokojnike, ki jim je nenapovedana smrt preprečila do konca opraviti nekaj silno pomembnega. Zato se njegov duh, ki so ga morilci grobo zmotili med telefonskim pogovorom, v Adamsovemu romanu obupano napreza, da bi spet telefoniral, a kajpak zaman, ker kot nemeseno bitje ne more dvigniti telefonske slušalke. Res domiselni zaplet, ki ga mojster Adams dvajset strani pred koncem kar zajetnega špeha še domiselneje razplete tako, da duh tebi nič meni nič – dvigne telefonsko slušalko in telefonira. Sijajno, ne? – pravo odkritje Amerike.

O tem, kaj o duhovih meni katoliška doktrina, nima smisla razpravljati, ker bomo sicer viseli tule do jutra, pa še skregali se bomo o tretjerazrednih vprašanjih, kot sta, denimo, brezmadežno spočetje in troedinost Boga. Kako z duhovi rokuje anglikanska cerkev, mi ni znano, ker je kardinal Ramsey trenutno preveč zaposlen z anatemiziranjem žensk duhovnic. Nam Škotom še tega nihče ne pove, zakaj je z duhovi tako radodarno blagoslovljen prav naš nesrečni Otok; celo Angleži so zadržani tihi – če seveda *oni* vedo kaj natančnejšega, o čemer dvomim. Morda smo sami krivi, ker jim posvečamo preveč pozornosti? V državi, kjer je tretjina prebivalstva plemiškega stanu, druga tretjina brezposelna, tretja pa nenehno stavka, imamo pač vsi celo za prikazni na pretek časa.

Tako se mi še sanja ne, iz kakšne snovi sta moj kirasir in moja nora obglavljena plemkinja, niti to, kako delujeta. Saj ne zahtevam veliko. Samo to bi rad vedel, kam naj pritisnem, da bi ju izklopil. Na trenutke namreč prav bridko preskušata mojo potrpežljivost, vedeta se tako, kot da bi prebivala v gradu že tristo petdeset let, jaz pa borih štirideset (to sicer vse drži), in bi zato jaz, Fergus McFergus IX., potreboval nekakšno potrdilo o državljanstvu ali pa vsaj delovno vizo in ovratnico proti bolham, če naj bi se družil z njima. In da bi bila mera polna, se lady Lenore ob mlaju in ob polni luni izraža tako, kot se je Elsa Doolittle, preden jo je za vse večne čase dobil v roke George Bernard Shaw.

Položaj je, vidite, res *"rather bad"*, kot se je bil o položaju na bosenskem bojišču nedavno tega izrazil moj prijatelj in klubski tovariš, lord Peter Rupert Carrington. Ki še ni duh, prav dosti pa mu tudi ne manjka.

"Položaj je obupen," je izjavil moj kirasir in nekam za opraskano in na več mestih udrtu, ampak skrbno zloščeno prsno ploščo svojega željvega oklepa zilil ugledno količino mojega viskija.

"Položaj je brezupen, ni pa resen," je strupeno zagodla lady Lenore in mi iz

ebenovinaste škatlice z bisernimi intarzijami spretno zmaknila cigareto. Privoščljivo sem opazoval, kako zaman išče glavo z ustnim kotičkom, kamor bi vtaknila čik.

Iz izkušenj vem, da se tako kot zvedavi otroci tudi onadva prej pobereta stran, če se pogovarjam z njima, kot če se delam, da ju ni. "Kaj vaju muči? Nova vladna kriza?" sem ju zato kar se da vljudno pobaral.

Kirasir je obupano zmajal z brkato glavo in utrujeno spustil svojih osemdeset kil železja v naslanjač nasproti mojega. Lenore je nervozno pohajkovala gor in dol po knjižnici, vlekla knjige s polic in jih narobe obrnjene mašila tja, kamor ne sodijo. E. A., moj najljubši krokar, ji je sedel na ramo in skušal biti prijazen, pa ga je z nejevoljno kretnjo zgrabila za vrat in ga s kljunom navzdol stlačila v krvavo rdečo vazo iz muranskega stekla.

"Vse gre po zlu," je rekel soldat. "Elementi vode in zraka so se zarotili zoper nas, in s tem nikakor ne mislim tiste plohice tam zunaj. Moj intimni prijatelj in bojni tovariš, lord protektor Oliver Cromwell -"

(Njegov intimni prijatelj in bojni tovariš Oliver Cromwell, bla bla. Velikega vojskovodjo je zaživa videl le enkrat, leta 1641, kmalu po začetku vstaje na Irskem, in sicer v kleti na sveže požganega nunskega samostana, kjer si je lord protektor ravno zapiral šlic in govoril le-te zgodovinske besede: "Mar v tem prekletem bordelu nimajo nobene poštene pijače razen belega vina?")

"- mi je po poštnem golobu sporočil - z rahlo zamudo sicer, golob je namreč mrtev šele nekaj let, ni se še navadil in zato še ne obratuje tako, kot bi bilo treba - da se v pristaniščih in na letališčih daleč po Kontinentu dogajajo osupljive stvari. Stvari, ki po našem častnem kodeksu absolutno ne bi smele biti dovoljene. Absolutno ne! Samo tole poslušaj:

V italijanskem pristanišču Bari se je v petek zvečer sama odvezala panamska čezoceanika in si sama, brez pilotskega čolna, utrla pot na odprto morje ..."

"Sama?" sem srednje radovedno vprašal.

"Sama," je resno pritrdil kirasir. "Na njej ni bilo žive duše. Še ladijsko mačko je pred izplutjem privzdignilo s krova in jo v zračnem vrtnicu odneslo na najbližji pomol. Ubožica. Ime ji je bilo Ciccioletta. Težka ladijska sidra so se sama izdrla iz blatnega morskega dna, jeklene verige so same odrožljale na krov in se ovile okoli vitlov; luči so same zažarele in z milijoni vedrih očesc obrobile ograje potniških palub ter ponosni visoki dimnik, razsvetlile line kajut in kapitanovo kabino; sirena je otožno zatulila v temo in slišati jo je bilo vedno bolj od daleč, v luški kapetaniji pa so imeli na radarju popolno zmedo toliko časa, dokler ni bilo že prepozno: zelene lučke so ponorelo utripale, strašljivo piskanje je paralo ušesa in nikogar ni bilo, ki bi razumel, kaj se dogaja. Preden so se ovedeli, je ladjo pogoltnila megla in morski valovi so se tiho sklenili nad belo brazdo, ki jo je vlekla za sabo.

In isto se je ponovilo v Pireju, v Casablanci in celo v vojaškem pristanišču v Cherbourgu."

"Ladje duhov?" sem z zanimanjem povprašal.

"Aha," je prikimal kirasir. "To pa še ni vse. Ko se zmračí, s Hofburga, Schweckata, Le Bourgeta, Orlyja in Ciampina vzletajo prazni boeingi in nihče v kontrolnem stolpu ne more ukreniti ničesar, da bi jim to preprečil. Nihče ne ve niti tega, kako lahko speljejo s praznimi rezervoarji – saj bi vendar kdo opazil, ko bi vanje pred vzletom natakali gorivo, tristo kosmatih! – in kdo prižge žaromete na vzletnih stezah. K sreči vsaj do trčenj še ne prihaja, kajti fantomska letala poletijo naravnost skoz druga letala, ki se znajdejo v njihovem zračnem prostoru, ne da bi potniki v teh drugih letalih kaj opazili; če pa že opazijo, jih potolažijo tako kot vedno: manjša turbulenca, fantje, nič nenavadnega, mirno kri in ugasnjene cigarete, prosim. Ampak evropske vlade so kajpak živčne in obrambni ministri kadijo kot Turki, saj na čisto nov način, na kakršnega jih ne PLO ne Libiji še niso privadili, ostajajo brez zračne in pomorske flote."

"Letala duhov," sem pokimal. "In kam je namenjen ves ta živahni promet?"

"Kam neki," je sitno rekla lady Lenore. "V Anglijo in na Škotsko, kam pa drugam."

Kar sapo mi je zaprlo. Kar videl sem, kako se v mojih duhovih dramijo klena narodnjaška čustva in kako jima lezejo po goltancu navzgor proti ustom, od koder bodo zdaj zdaj pljusnila naravnost v moje naročje ... Saj ne, da bi tujerodni duhovi lahko kakorkoli onečedili našo čisto škotsko kri z intimnim občevanjem, to je pač z naravo stvari skregano – ampak kdo nam jamči, da nam ne bodo zavdali kako drugače?

"K nam prihajajo," je zaskrbljeno pokimal kirasir. "Duhovi se zgrinjajo na Otok tudi skoz predor pod Rokavskim prelivom ..."

"Počakajta no malo!" sem vzkliknil. "Saj še ni dograjen!"

"In kaj potem?" je kirasir skomignil z naramnimi ščitniki, obrobljenimi z grozečimi repetnicami. "Saj so duhovi, mar ne? Fantomske ladje, fantomska letala, fantomski vlak v fantomskem tunelu ... saj se vse ujema."

"Prav nič se ne ujema!" je besno zavreščala lady Lenore. "Prav nič! Saj najpomembnejšega sploh še nisi povedal!" Preteče je približala mojemu obrazu tisto, kar bi bila v drugačnih okoliščinah njena glava. "Ali se sploh zavedaš," je jezno zasikala, "da v našem gradu *straši*?"

* * *

Bumf.

Je rekla vaza iz muranskega stekla, ko se je razletela na kamnitih tlakancih, kamor jo je bil zvrnil E. A., krokar, v obupnem poskusu, da bi zadobil prostost. Veliki ptič se je izkopal izmed škrlatnih črepinj, srfotal na preklado nad vrati, kjer si je s kljunom ravnal zmršeno perje, z okroglimi črnimi očesci hudobno motril Lenore in si postrani mrmral v brado nekaj nerazločnega. Prav mogoče je, celo zelo verjetno, da je bilo res: "*Nevermore*." Jaz sem medtem skušal potuhtati, kaj naj z informacijo, ki mi jo je vsillila blazna baronica.

V gradu straši, seveda, pa še kako. Straši že dobra tri stoletja, vse odkar je Cromwellov kirasir leta 1644 po zmagoviti bitki na Marston Mooru podlegel hudi zastrupitvi z alkoholom in je baroneso s sabljo obglavil ljubosumni soprog, ki jo je zalotil – ne, ne s konjušnikom – s konjušnikovo hčerko. Ampak Lenori tega kajpak nisem mogel reči. Ni tiste vrste ženska, ki bi prenesla opazke osebne narave. Sploh pa se mi je zdelo, da mi hočeta moja hišna ljubljenska dopovedati nekaj drugega, nekaj novega, nekaj drugačnega (saj poznate tisto ponarodelo Monthy Pytonovo: "*And now to something completely different,*" ne?) – da mi hočeta skratka dopovedati, da v gradu straši –

" – bolj kot sicer," je spravljivo rekel kirasir in Lenori masiral razburjena stopala. "Novega duha imamo. In to po našem častnem kodeksu nikakor ne bi smelo biti dovoljeno!"

* * *

"Poskakuje po podstrešni kamrici, v kateri je – res da samo enkrat, pa vendar – prespala Marija Stuart, škotska kraljica, in brenka na kitaro," se je pritožila Lenore.

"Poje v jeziku, ki ga živ krst ne razume, zdi pa se, da je nekaj o lipah, ki cvetejo kakor lani, in o priseganju na njegovo plavo kmečko kri, in o tem, da bi bil rad bel gumb na vratu svoje drage in da je to tako, kadar ljubi Bosanec," jo je dopolnil kirasir.

"Na njegovo kri? Bi bil rad? On? Spet brez premisleka brcaš v temo!" ga je srdito zavrnila Lenore. "Meni se krepko dozdeva, da je tale pritepenec *ona!*"

Kaj hujšega?!

"Pojdimo pogledat," sem predlagal.

Kirasir se je popraskal po čelu pod obodom strmo kovane čelade. "Menim, da naj bi se za vsak primer oborožili," je predlagal.

Misel na helebardo v Lenorinih rokah se mi ni zdela posebej posrečena. "Menim, da se ne bi," sem odločno rekel. "Če nima duh v rokah nič nevarnejšega od kitare, se lahko poskusimo, vsaj poskusimo obnašati kot pravi britanski gentlemani in diplomati."

"Kot *Unprofor?*" je zamrmral Cromwellov vojščak, prestrašeno, kot da ga sploh nisem pričal.

* * *

Šli smo pogledat tega skrivnostnega duha brez turistične vize. Previdno smo se plazili po strmih stokajočih stopnicah gor med počrnele škarnike. Stopal sem na čelu ekspedicije s težkim srebrnim sedmeroramnim svečnikom v rokah. Svečnik je iz križarskih vojsk pritorvil Fergus McFergus I. in nihče od danes živečih več ne ve, za kaj naj bi rabil; ampak kadar na njem plapola vseh sedem sveč, je kar koristen. Tudi britanska elektrika ni več tisto, kar je bila v viktorijanskih časih.

Narahlo sem odrinil cvileča vrata v malo, ampak seksi opremljeno spalnico Marije

Stuart, škotske kraljice, in pokukal noter.

Bila je – oh, kaj bi vam pravil! – da se ti pamet ustavi. Črni gosti kodri so ji padali na razgaljene rame. Gledala me je kot tista lisička med rožnatim resjem pod sveže zelenim pašnikom na severnem pobočju McFergus Hilla – kot tista lisička, zaradi katere sem pred leti na svojih posestvih strogo prepovedal vsake vrste lov. Na vsesplošno grozo drugih Fergusov McFergusov, ki me zdaj še bolj obsojajoče gledajo s svojih portretov. Nosila je tesne kavbojke in pas teh kavbojk je ležal tako nizko, da je bilo med njim in med kratko belo bombažno majičko, ki ji je komaj pokrivala čvrste, okrogle dojke, videti dobršen kos svilenega, ravnega trebuščka, pa popek, ki je bil kot popek vrtnice. Za mojim hrptom je Lenore rezko vzdihnila. Sedmeroramni svečnik v mojih rokah je na brokatne stene mične spalnice metal čudno begave in drhteče sence. Pa še kaj drugega se mi je tudi treslo. Ona je veselo poplesovala, križala korake in se vrtela na konicah prstov s cinobrasto obarvanimi nohti ter tu in tam zapeljivo levantinsko zatržala po strunah majhne, s srebrom in biserno matico okrašene tamburice, ki jo je pestovala na oblih rokah tik pod tistimi prelepimi prsmi – sem že omenil, da je imela fantastične prsi?

Prisrčno se nam je nasmehnila in ljubko zategnila:

"Hablan español, señores? Ali pa vsaj ladino?"

Rekli smo:

"A?", to je pomenilo "ne".

"Hebrejsko?" je povprašala. Obupano smo se spogledali. "Latinsko?" nam je skušala pomagati. "Zadnjega, ki sem ga slišal govoriti latinsko, sem nataknil na kol," je zagodel Cromwellov kirasir. "Pa kaj zlodja si zmišljuje, flenča zahojena?" je zarjula Lenore v najzlahnejšem doolittlovskem cockneyju. "Mirno kri, lassie," ji je pomežiknila moja (moja, res moja?) nova duhinja. "Če ne znate, pač ne znate. Se bomo zmenili pa po vaše, ne da, laddie?" In je pomežiknila še kirasirju.

S cmokom v grlu sem jo pobaral po imenu in upal, da bo rekla, kako si že vse življenje želi, da bi se pisala Fergus McFergus.

"Renana je moje ime," mi je pomežiknila. "Kdo pa si ti? In kaj počneš z menoro v rokah?"

"Oborožuje se," je zlobno rekla Lenore. "Saj se tudi ima za kaj." Nekje globoko pod nami, v kuhinji, je baronesina glava zaničljivo pljunila.

"Tole je menora?" sem nejeverno pogledal svečnik svojih prednikov. "Si prepričana?"

"Menda ja," je rekla in mi spet pomežiknila. (Dve : ena zame proti kirasirju, dobro, dobro ...) "Bom pa že vedela, saj sem Židinja: sefardska Židinja iz Sarajeva. Sicer pa sem tudi Schroedingerjeva mačka."

"Mačka je pa res," je priznavajoče rekel kirasir, in potem je rekel še: "Au!"

Človek bi domneval, da bosonoga ženska, pa četudi je brezglava baronesa, ne more povzročiti posebne škode, če trdo pohodi moško stopalo v jahalnem škornju. Ampak za duhove to očitno ne velja.

Lopnil sem se po čelu.

Seveda. To je bilo tisto, kar bi moral o duhovih vedeti že od vsega začetka.

Duhovi so Schroedingerjeve mačke.

"In zdaj naj mi nekdo prijazno pojasni – če seveda sploh še kdo opaža, da sem še vedno tu – " je žolčno rekla Lenore, "kaj je Schroedingerjeva mačka?"

"Schroedingerjeva mačka je čisto zaresen pojem iz kvantne mehanike," sem globoko zajel sapo (veliko je bo treba ...) in se vnaprej sprijaznjen z vsem najhujšim miroljubno podal na dolgo in zavito intelektualno tavanje. "To je muca, ki jo zapečatiš v škatlo ..."

"Ali ji daš zraven vsaj kaj mleka?" se je dobrodušno pozanimal kirasir.

"Mene so zaprli v zaklonišče," je pripomnila Renana. "In proti koncu smo jedli sol za posipanje cest, pomešano z živinsko krmo."

"V škatlo izvrtamo mikroskopsko majhno luknjo. Skoz to luknjico obstreljujemo mačko z elektroni ..."

"Zakaj neki, kaj pa je zagrešila?" je bil kirasir zgrožen in radoveden hkrati.

"Naj ti pojasni lord protektor!" je zasikala Lenore.

"Name so streljali z raketami," je navrgla Renana.

"Elektron mačko zadene ali pa tudi ne. Če jo zgreši, preživi, če jo zadene, muce ni več. Dokler ne odpečatimo škatle in se ne prepričamo, kako se živalca počuti, ne moremo vedeti, kakšna usoda jo je doletela," sem neomajno predaval dalje. "Normalni ljudje bi o mački, dokler je še v škatli, lahko kvečjemu rekli, da je živa ali mrtva. Ne pa tudi kvantni fiziki, razumete. Le-ti razmišljajo takole: ker je bil v poskus vpleten elektron, gre za dogodek s področja kvantne mehanike. Zato ga moramo presojati v luči verjetnostnega računa in o mački reči tole: dokler ne dvignemo pokrova škatle, je mačka petdeset odstotkov mrtva *in* petdeset odstotkov živa, *hkrati* obstaja v dveh prekrivajočih se oblikah energetskega valovanja – to pa v resnici ni nič drugega kot ..."

"Paradoks?" je predlagal kirasir.

"Ne," sva odkimala z Renano. "Nič drugega kot duh."

In tako sem tistega viharnega večera ob pomoči mlade sefardske Židinke iz Bosne razvozlal vprašanje o substanci duhov; vprašanje, ki mu niso bili kos ne Douglas Adams (čeprav je bil na dobri poti), ne papež in ne kardinal Ramsey.

Da ne govorimo o lordu protektorju in lordu Petru Rupertu Carringtonu, ki bo kmalu na lastni koži okusil, kako ti je pri srcu, če si malo živ in malo mrtev hkrati.

* * *

"Vsa Bosna je Schroedingerjeva mačka," je mirno rekla Renana. Po turško je sedela na posteljnih blazinah Marije Stuart, škotske kraljice (dobro so se ji podale), in kadila kirasirjevo pipo. Jaz sem čepel ob vznožju postelje in delal na tem, da bi se prebil še bliže. Kirasir se je kavalirsko umaknil med zavese pred okni.

E. A., krokar, je priletel na podstrešje in je z Renanine dlani krotko zobal drobcene miške.

Lenore je odvihrala v kuhinjo, od koder je na podstrešje prodiralo zvenčanje razbitega stekla in treskanje prevrnjenega pohištva.

"Iz Bosne ne bežijo več samo živi," je resno rekla Renana. "Tudi duhovi smo vzeli pot pod noge. Veste, namesto umrlih se rodijo dojenčki in porušene hiše je mogoče postaviti na novo. Ampak kadar rušijo mošeje in sinagoge, kadar ubijajo jezik in kulturo in pisavo, kadar umira narod, takrat tam tudi duhovi nimamo več kaj iskati."

"Ampak ti nisi muslimanka," je zbegano rekel kirasir. "Židinja si. Vojna v Bosni ni tvoja vojna."

Renana je – joj, kaj bi vam pravil, kako milo! – zganila z golimi rameni. "Misliš, da me je tisti ostromrelec, ki me je vzel na muho, kaj vprašal o tem? Saj so vsi že tako otopeli, da še govoriti ne znajo več. Še to so pozabili, s kakšnim imenom jih je klicala mati. Zvečer se zvijejo v klobčič in zaspijo s puško med nogami; vedo, da morajo spat zato, da bi bili zjutraj dovolj čili za ubijanje. In ko se zbudijo, vedo, da morajo ubijati. Samo tega ne vedo več, *zakaj* morajo ubijati. Samo še prst na petelinu pregibajo, kot da bi edino ta še zmožel razmišljati. In prst razmišlja po svoje, drugače kot glava. Saj v tem je težava: duhovi ne moremo obstati v deželi, kjer ljudje ne zmorejo več govoriti, niti sami s sabo ne; niti v lastnih mislih ne."

"In vsa ta letala in vse te ladje ..." je zamišljeno povzel kirasir.

Renana je prikimala. "Točno. Bosenski duhovi smo jih ugrabili, da bi zbežali na varno. Kaj pa nam je preostalo drugega?" Grenko se je zasmejala. "Ko bi vidva vedela, kako so nas pričakali na letališču v Manchestru! Ob pristajalni stezi se je zbrala skupina duhov nemških častnikov, ki so med drugo svetovno vojno pomrli v bližnjem ujetniškem taborišču. In mednje se je pomešalo nekaj živih skinhedov in podobne brezposelne mladeži. Pokrili so se s kapucami, kakršne nosi Ku Klux Klan; s koničastimi kapucami z režami za oči, nad belimi haljami, ki segajo do tal. Nosili so goreče križe in prav goreče so nas naskočili z njimi. Bilo je precej ravsanja in precej okrvavljenih glav, policija pa sploh ni vedela, koga naj aretira, ker zaradi tistih belih ornatov ni mogla razločiti živih ljudi od duhov. Zato so s svojimi ščiti iz neprebojnega pleksistekla samo postavali v ozadju in povpraševali svojega sindikalnega poverjenika, ali jim bodo pri obračunu nadur šteli v dobro tudi statiranje."

"Pa zakaj," sem jo vprašal, "ste si za pribežališče izbrali prav Anglijo in Škotsko? Saj ste morali vedeti, kako zatohlo je pri nas – da sita vrana še nikoli ni verjela lačni?"

E. A., krokar, je kolcnil, od same ljube prenažrtosti cepnil na preprogo in sladko zaspal.

Renana me je pogledala, kot da mi pod lobanjo nekaj manjka. "Prišli smo zato, da bi vas kaznovali, seveda," je strogo rekla. "Poglej: vaš Carrington bi nam moral pomagati, pa nam ni. Vaš Owen bi nam moral pomagati, pa nam ni. In zdaj je prepozno. Pa čeprav se boste morda le naveličali igrati ravbarje in žandarje z nekimi

drugimi muslimani, tam v Iraku, in boste za spremembo poslali svoje pametne bombe v Bosno – tiste pametne bombe, ki znajo same presoditi, ali naj v napadeno hišo vstopijo skozi vrata ali skozi okno, pa še potrskajo prej – je zame in za sto enaintrideset tisoč drugih že prepozno. Najmanj, kar potemtakem lahko sploh še storite za nas, je to, da vsak po svojih močeh pomagata vsakemu posebej. Mi se moramo znajti sami – le zakaj za božjo voljo mislite, da bi moralo biti *vam* prizanešeno?!"

Hja no, gledano iz tega zornega kota ...

Renana se je razkošno zavalila na žametne blazine in sklenila roki za tilnikom (sem že omenil, da je imela prekrasne roke?). "Jaz sem zase že poskrbela," se je pretkano nasmehnila. "Saj mi boš pomagal, kajne?" je sladko zašepetala in mi pomežiknila s tistimi lisičjimi očmi, zaradi katerih jaz, Fergus McFergus IX., med vresjem in po sočnih zelenih pašnikih zalezujem samo še ženske.

* * *

In zdaj smo tam, kjer ni muh.

Zdaj vem, da so duhovi Schroedingerjeve mačke, in veliko koristi imam od tega.

V spalnico Marije Stuart, škotske kraljice, Renani zvesto nosim črno kavo in Cadburyjevo čokolado z rozinami. Prepustil sem ji tudi menoro in dovolj vžigalic, da lahko vsak večer prižge eno svečo več. Ko plapola vseh sedmero, jih utrne z dolgimi belimi prsti in začne postopek znova.

Kirasir se ji prav nesramno prilizuje. V najnovejši različici zgodbe o njegovem srečanju z Oliverjem Cromwellom do tega ni prišlo v samostanski kleti, ampak na nekem griču, kjer sta z ramo ob rami sedela vsak na svojem vrancu in možato zrla v jutranje meglice, ki so se vrtinčile nad bojno poljano. Potem ko je Renana odločno izjavila, da, dokler bo živa (živa?), nikoli več noče slišati ničesar več o bojnih poljanah katerekoli vrste, je spremenil taktiko in zadnjikrat sem ga zalotil s knjigo Tennysonovih pesmi v rokah; strumno je zrl predse in pridno kot šolarček ponavljal: "*In the Spring the young man's fancy lightly turns to thoughts of love ...*" *Young man's fancy*, prav zares! Hinavec.

E. A., krokar, stopiclja po podestu pred Renanino spalnico; ovit je v progast šal s svilenimi resami in slovesno doneče deklamira kadiš: "Adonaj Elohim, adonaj eho ..."

Lenore trmasto poseda v kuhinji. Glavo je položila h komolcu, na vrh mikrovalovne pečice, in v usta z zamorjeno, raztreseno kretnjo eno za drugo vtika prižgane cigarete. Kadar vstopim v kuhinjo, me začne obmetavati s *haggisom*. To morda ne zveni posebno grozljivo, ampak če bi *vam* v obraz priletela žolca iz ovčjih črev, bi nedvomno pri pričeli razumeli, kakšne muke prestajam.